

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS VRUBLEVSKIŲ BIBLIOTEKOS
VEIKLOS 2012 M. A T A S K A I T A

Jubiliejus. 2012-ieji Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekai buvo jubiliejiniai metai, oficialiai prasidėję Vilniaus knygų mugės atidarymo dieną (2012-02-23) parodytu režisieriaus Raimondo Sipavičiaus filmu „Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka 1912–2012“. Balandžio 27 d. Bibliotekoje buvo atidaryta paroda „Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka 1912–2012“, kurioje eksponuota 160 ikonografinių ir 70 archyvinių dokumentų. Gegužės 3–4 d. Lietuvos mokslų akademijos salėse įvyko tarptautinė mokslinė konferencija „Mokslinė biblioteka kultūros permainų ir technologijos inovacijų sąlygomis“. Jos metu mokslininkai iš Lietuvos, Latvijos, Lenkijos, Vokietijos, Baltarusijos, Rusijos ir Ukrainos perskaitė 50 mokslinių pranešimų. Tuo pačiu metu Lietuvos nacionaliniame muziejuje buvo atidaryta paroda „Istoriniai Vrublevskių bibliotekos rinkiniai“, kurioje buvo eksponuota dalis (apie 190 eksponatų) raštijos objektų ir muziejinių vertybių, iki 1940 m. rugsėjo saugotų Valstybinės Vrublevskių bibliotekos rinkiniuose. Metų pabaigoje šimtmečiui dedikuotą restauruotų dokumentų parodą surengė Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyrius.

Mokslinis darbas. Bibliotekoje mokslo tyrimai atliekami 4 pagrindinėmis kryptimis, padalintomis į 27 temas: senųjų leidinių tyrimai; rankraštinių dokumentų tyrimai; dokumentinio paveldo išsaugojimo darbai bei informacinių išteklių tyrimai (mokslinių bibliografijų rengimas, bibliometriniai tyrimai ir kt.). LMAVB dirba 6 mokslo daktarai, taip pat įvairių mokslo šakų aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintys 95 specialistai. Per praėjusius metus jie sudarė ir parengė 2 mokslinių straipsnių rinkinius, 2 mokslines bibliografines rodykles, kartu su kitais paskelbė 1 mokslinę šaltinio publikaciją; įvairių mokslo periodinių bei kitokių leidinių redakcijoms parengė ir įteikė arba publikavo 16 straipsnių. Be to, LMAVB darbuotojai įvairiose tarptautinėse ir kitokiose mokslinėse konferencijose Lietuvoje ir užsienyje perskaitė 23 pranešimus. Taip pat dalyvauta universitetinių studijų procesuose (skaitytos paskaitos, vadovauta Lietuvos bei užsienio stažuotojams ir kt.), atlikta įvairi ekspertinė veikla (dalyvauta mokslo leidinių redakcinių kolegijų, Lietuvos bei užsienio mokslo ir kultūros institucijų darbe ir kt.). Per praėjusius metus Biblioteka pati išleido 7 leidinius: minėtas 2 mokslines bibliografines rodykles, 1 bibliografiją, 1 mokslo populiarinimo ir 3 jubiliejinius informacinius leidinius „Lietuvos mokslų akademijos biblioteka, 1912–2012“ lietuvių, anglų ir lenkų kalbomis.

Gavusi finansavimą iš Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisijos, LMAVB vykdė kelis projektus: „Kristijonas Donelaitis: bibliografijos rodyklė“ ir „Virtuali paroda Kristijonas Donelaitis: metų ir raštų ratas“. Šiuos projektus LMAVB laiko prioritetiniais dėl ypatingo dėmesio, kurį valstybė, visuomenė ir tarptautinė bendruomenė skiria K. Donelaičiui, todėl juos tęs ir šiemet. 2012 m. buvo tęsiamas darbas LMT paremtame projekte „Lietuvos egodokumentinis paveldas“.

Šiuos ir kitus tyrimus Biblioteka galėtų vykdyti labai sėkmingai, jei turėtų mokslinės įstaigos statusą ir galėtų pretenduoti į lėšas, skirtomas per LMT. Mokslinio

potencialo LMAVB šiandien turi daugiau nei kai kurios kitos valstybinės reikšmės atminties institucijos. Tačiau LMAVB tuo nesitenkina. Ji toliau stiprina savo infrastruktūrą, pirmiausia humanitarinių ir socialinių mokslų srityje (apie tai plačiau „Pokyčių“ skirsnyje). Įvykdžiusi projektinius darbus ir užbaigusi kai kurių padalinių restruktūrizaciją, ji netrukus ne tik atnaujins bei išplės paslaugų repertuarą, bet ir galės ženkliai bei naudingai prisidėti LMA vykdomos mokslo sklaidos darbų.

Fondas. LMAVB fondą 2012 m. gruodžio 31 d. sudarė 3 743 162 egz., iš jų 269 223 saug. vnt. rankraščių dokumentų. Fondas kasmet mažėja. Tai rodo tokie skaičiai:

Eil. nr.	Fondo pavadinimas	2009-12-31 egz.	2010-12-31 egz.	2011-12-31 egz.	2012-12-31 egz.
1.	Pagrindinis	3 340 202	3 337 898	3 318 516	3 312 923
2.	Grupuojamųjų dokumentų	2 034	2 149	2 138	2 029
3.	Atsargos	427 725	426 880	426 168	424 106
4.	Mainų	14 039	10 218	8 427	4 104
	Iš viso:	3 784 000	3 777 145	3 755 249	3 743 162

Viena svarbiausių šio proceso priežasčių – lėšų, kurias valstybės biudžetas skiria spaudinių įsigijimui, drastiškas sumažėjimas. Jį rodo šie skaičiai:

Metai	Iš viso (tūkst. Lt)	Knygoms (tūkst.Lt)	Periodikos prenumeratai (tūkst.Lt)	Elektroniniams dokumentams (tūkst.Lt)
2005	1575,8	142,4	1433,4	-
2006	1699,1	386,4	1286,2	26,5
2007	1743,6	379,2	1353,3	11,1
2008	1553,9	191,2	1319,7	43,0
2009	1299,6	117,3	1124,3	58,0
2010	159,8	3,6	145,1	11,1
2011	196,9	22,7	173,2	1,0

Beje, dėl lėšų stokos nuperkama nepakankamai leidinių mainams, tad mažėja ir knygų mainų, kaip vieno iš produktyviausių komplektavimo šaltinių, apimtys:

Eil. nr.	Pavadinimas / metai	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
1.	Gauta spaudinių mainais	5 789 egz.	5 395 egz.	5 031 egz.	4 492 egz.
2.	Mainų partneriai	482	474	441	416

LMAVB stengiasi pagyvinti knygų mainus, atnaujindama bendradarbiavimo sutartis su kaimyninių šalių bibliotekomis ir pasirašydama naujas. 2012 m. spalio mėn. buvo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Ukrainos nacionaline V. Vernadskio biblioteka.

Nemokamų leidinių knygų mainams prašoma visų mokslo institucijų, Lietuvoje leidžiančių mokslinę literatūrą, už tai siūlant jiems informacinės ir kitokias paslaugas. Bibliotekai savo leidinių neatlygintinai skyrė Lietuvos energetikos, VU Matematikos ir

informatikos, VU Teorinės fizikos ir astronomijos institutai, Kauno technologijos universitetas, GTC Geologijos ir geografijos, Lietuvių kalbos, Lietuvių literatūros ir tautosakos, Lietuvos istorijos institutai, LMA leidykla. Kaip ir anksčiau, Bibliotekai saugoti savo asmeninius archyvus bei kitus vertingus kultūros paveldo dokumentus perdavė kai kurie mokslo, kultūros darbuotojai ir išeiviai užsienyje. 2012 m. buvo sukomplektuoti penki nauji rankraštiniai fondai: Algimanto Miškinio, Juozo Marcinkevičiaus, Vytauto Purono, Genovaitės Gustaitės ir Lietuvos jėzuitų provincijos bibliotekos.

Komplektavimo apimtims įtakos turi ir leidinių, gaunamų kaip privalomasis egzempliorius, skaičius, o šis irgi turi tendenciją mažėti dėl leidėjų finansinių sunkumų:

Eil. nr.	Pavadinimas	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
1.	Gauta egz.	6 026	5 546	4 943	4 274	3 924

Be komplektavimo sunkumų, vargstama ir su prieiga prie duomenų bazių (DB). Pirmoje 2012 m. pusėje LMAVB gavo prieigą prie 35 DB. Antrajam eMoDB.LT ES struktūrinių fondų projekto etapui (2012.07.21–2015) buvo skirta mažiau lėšų, todėl Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacijos bei Lietuvos mokslo tarybos nutarimu buvo ženkliai sumažintas prenumeruojamų DB bei jų prenumeratorių skaičius. Nuo 2012-07-21 LMAVB prieiga buvo suteikta tik prie 20 DB, taip ženkliai pabloginant skaitytojų aprūpinimą moksline informacija.

Biblioteka pasiryžusi kreiptis į LR Vyriausybę ir atitinkamas ministerijas dėl didesnio finansavimo spaudiniams įsigyti ir tikisi tokiam žingsniui LMA prezidiumo pritarimo.

Skaitytojai. Bibliotekos skaitytojų skaičius pastaraisiais metais po truputį auga. 2012 m. LMAVB buvo 11 742 registruoti vartotojai (2011 m. – 11 170). Per praėjusius metus jie LMAVB apsilankė 91 168 kartus (2011 m. – 91 333 apsilankymai). Šie skaičiai slepia įdomią tendenciją – bendro skaitytojų srauto augimą mažėjant kultūros paveldą tiriančiųjų skaičiui. Jei per metus Fondų ir vartotojų aptarnavimo skyriuje (Bendrojoje skaitykloje) apsilankyta 66 069 kartus (2011 m. – 65 304), tai Retų spaudinių skyriuje (Tado Vrublevskio ir Senosios periodikos skaityklose) – 2 567 (2011 m. – 3 028), o Rankraščių skyriuje – 2 202 kartus (2011 m. – 2 358). Taigi per praėjusius metus šiek tiek mažiau skaityta istorinių dokumentų, nors su kitokiais dirbta daugiau.

Siekdama išsaugoti skaitytojų srautą, LMAVB nusprendė nuo 2013 m. pratęsti specializuotų skaityklų (Tado Vrublevskio ir Senosios periodikos) darbo laiką darbo dienomis dviem valandomis. Tai pagerins mokslo tyrėjų iš Lietuvos ir užsienio šalių darbo sąlygas (2012 m. šiose skaityklose dirbo 204 mokslininkai iš 13 valstybių). Be to, siekdama pateikti kuo išsamesnę informaciją apie savo dokumentus, LMAVB pernai įvedė ir kitokių naujovių: elektroninis katalogas pildomas skaitmeniniais vaizdais, o bibliografiniai įrašai – knygų proveniencijomis.

Pokyčiai. Praėjusiais metais LMAVB vykdė du investicinius projektus:

1. „Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rekonstravimas (avarinės būklės likvidavimas)“, finansuojamą valstybės lėšomis;

2. „DOSINFA: dokumentinio paveldo duomenų saugyklų infrastruktūros atnaujinimas“, finansuojamą iš ES struktūrinių fondų ir vykdomą kartu su Lietuvos kultūros tyrimų institutu.

Jei pastatų rekonstravimas dėl įvairių priežasčių pernai buvo tik pradėtas (pasirašytos reikalingos sutartys, pradėti projektavimo darbai), tai DOSINFA projektas vyksta sklandžiai ir jau įpusėjo. Jis leis kokybiškai nauju lygmeniu skaitmeninti mokslinę literatūrą ir plėtoti mokslo tiriamuosius darbus, paremtus naujomis skaitmeninėmis technologijomis. Įsigyjama įranga: tarnybinės stotys, vandenženklių bei mikrofilmų peržiūros bei skaitmeninimo aparatai, pasitarnaus kuriant Skaitmeninę biblioteką, naujas specializuotas LMAVB duomenų bazes (vandenženklių, istorinių įrišų, antspaudų, knygos istorijos ženklų ir kt.). Restauratoriams skirta technika (FT-IR spektrometras ir stereomikroskopas) pagilins žinias apie įvairiais laikotarpiais dokumentų gamyboje naudotas medžiagas, leis geriau parinkti restauravimo ir konservavimo metodikas ir sukaupti naujos patirties.

Įgyvendindama savo raidos viziją, LMAVB pernai tęsė padalinių restruktūrizavimą. Gavusi Mokslo tarybos pritarimą, direkcija aštuonis skyrius mokslo institute sujungė į vieną. 2012 m. gruodžio mėnesį buvo paskelbtas viešas konkursas šio skyriaus vedėjo vietai užimti. Juo tapo buvusi skyriaus VU TFAI vadovė Eglė Šegždienė. Jos parengtoje skyriaus veiklos programoje, kaip ir Bibliotekos veiklos vizijoje, daug dėmesio skiriama kokybiškai naujam mokslininkų informaciniam aptarnavimui, stiprinant informacines individualizuotas paslaugas, atsižvelgiant į konkretaus tyrėjo poreikius ir plečiant bibliometrinių tyrimų barą (atliekant individualias bibliometrines užklausas ir administracijų, kitų institucijų mokslometrinius užsakymus; dalyvaujant skaitmeninės bibliotekos kūrimo ir inicijuojant institucinių talpyklų, kaip LMAVB el. talpyklos, kolekcijų kūrimą).

Šiomet numatoma atlikti Informacijos skyriaus restruktūrizaciją ir jo pagrindu įkurti du padalinius: Mokslinės informacijos ir Viešųjų ryšių ir parodų skyrius.

Finansavimas. Valstybės biudžetas per asignavimų valdytoją LMAVB veiklai 2012 m. skyrė tokias lėšas:

1. Darbo užmokesčiui	-	3207,0	tūkst. Lt
2. Spaudiniams įsigyti	-	135,6	– “ –
3. Einamajam remontui	-	3,4	– “ –
4. Komandiruotėms	-	13,2	– “ –
5. Kvalifikacijos kėlimui	-	4,4	– “ –
6. Prekių pirkimui	-	46,9	– “ –
7. Komunalinėms paslaugoms	-	225,6	– “ –
8. Ryšių paslaugoms	-	50,0	– “ –
9. Kitoms išlaidoms	-	117,9	– “ –
10. Sodrai	-	994,0	– “ –
11. Transporto išlaidoms	-	15,3	– “ –
Iš viso:		4858,0	tūkst. Lt

Direktorius

dr. Sigitas Narbutas

Mokslinė sekretorė

Leokadija Kairelienė